Craniophora (Acronycta) Ligustri Fabr. var. Olivacea Tutt.

DOOR

D. TER HAAR.

(Hierbij Plaat 5, A. figuur 1).

Toen ik in Augustus 1897 eenige exemplaren van *Craniophora Ligustri* Fabr. te Noordbroek (prov. Groningen) op smeer ving liet ik een ♀ eieren leggen. Daartoe hield ik het dier ruim 14 dagen in een lampeglas in leven en voedde het met eenigszins verdunde honig, die ik op de esscheblaadjes druppelde.

Ettelijke eitjes werden gelegd, niet in scholen, maar ieder afzonderlijk en zoowel op de takjes en bladeren als tegen het glas zelf. De vlinder was geheel stuk gevlogen en snorde 's nachts in het glas, zoodat ik vermoed, dat het eierleggen in de natuur al vliegende geschiedt.

Dank zij de lampeglas-methode ging ook het kweeken der jonge rupsjes zeer voorspoedig. Zij groeiden best, maar niet snel, van de voorgezette esschebladeren. Toen het kouder werd trad een soort ziekte op. De bijna volwassen rupsen werden geelachtig van kleur en slap. Zoodra ik het bemerkte zette ik de kweekglazen in een verwarmd vertrek en van toen af ging alles weer best, maar. . . . mijn voorraad was leelijk gedund. Toen ik in den winter het zand doorzocht, vond ik slechts negen poppen. Vele rupsen waren nog verdroogd.

Uit die negen poppen is slechts één exemplaar van den type te voorschijn gekomen bij den heer Snellen, wien ik 2 poppen zond; ik zelf kreeg één exemplaar uit, dat een overgang vormde en de andere 7 behooren alle tot de nog niet in ons land waargenomen variëteit *Olivacea*, zooals deze door Tutt is beschreven in Deel I pag. 13 zijner »*The British noctuae and their varieties*," (Londen, Swan, Sonnenschein and Co., 1891).

Zijne beschrijving luidt: »This (var.) has no white markings, the white portions being suffused. The suffusion, however, is in this form of a dark olive-green colour."

Zooals men op de afbeelding kan zien, past de beschrijving volkomen op de door mij gekweekte exemplaren. De olijfgroene kleur die bij den type de zwarte teekening overdekt, heeft zich over den geheelen vleugel uitgebreid.

Craniophora Ligustri F. behoort in ons land nog tot de zeldzame vlinders. Ik geloof echter niet dat dit in de Noordelijke provinciën het geval is. Ik zag reeds verscheidene exemplaren die in Friesland gevangen waren en in Noordbroek was zij ook niet zeldzaam. Dit zal wel samenhangen met het meer voorkomen van den Esschenboom (*Fraxinus Excelsior* L.), waarmede vaak de wegen beplant zijn.

Het voorkomen in ons land van de variëteit *Olivacea* is echter merkwaardig, omdat die tot nu toe alleen was waargenomen in Engeland en bij Weenen. In Engeland is de variëteit op sommige plaatsen even gewoon als de type, vaak heeft zij zelfs de overhand, zooals in Yorkshire.

Daar deze soort laat op den avond vliegt, is zij misschien daardoor nog minder waargenomen. Mijne exemplaren kwamen allen 's avonds tegen 10 uur uit de pop. De kleur beschermt haar zeer, wanneer zij overdag tegen de boomen zit. Waarschijnlijk zal de variëteit, nu eenmaal de opmerkzaamheid er op gevestigd is wel meer gevonden worden.

Tutt beschrijft t. a. p. 3 variëteiten, n.l.:

a. var. Coronula Haw., waarvan de witte teekening in de voorvleugelpunt licht grijsachtig bruin is, terwijl alleen het naar den wortel gekeerde gedeelte van de ronde vlek als een klein wit half

maantje zichtbaar is. Deze variëteit is waargenomen in Zuidelijk Wales en Noordelijk Kent.

β. *var. Olivacea* Tutt, die hierboven beschreven is, en

γ. *var. Nigra* Tutt, waarbij de voorvleugels geheel zwart zijn, terwijl de zwarte teekening nog donkerder afsteekt. Er is geen spoor van lichte vlekken of teekeningen of van de groene kleur. Gevangen bij Doncaster.

Daar de soort nog niet vaak is waargenomen in ons land, meen ik eenige opmerkingen hierbij te mogen voegen.

De door mij gekweekte rupsen (ruim 100) hadden geen »menieroode" luchtgaten. Deze staken bijna niet van de grondkleur af, en daar de heer de Roo van Westmaas van oranjekleurige stigmata spreekt, vermoed ik dat hierin nog al variatie bestaat. Mijne popjes waren effen bruin, van groenachtige vleugelscheden was geen sprake.

Over het voorkomen van eene of meer generatiën durf ik geen beslist oordeel te vellen. Ik begin meer en meer over te hellen tot het gevoelen, dat men het denkbeeld van twee of meer generatiën zal moeten loslaten, daar elke generatie zich ongelijk ontwikkelt, wat natuurlijk voor het in stand blijven der soorten een groot voordeel is. Zooals ik zeide, ving ik mijn exemplaren in Augustus en wel in de helft dier maand. De rupsjes kwamen tegen het eind van September uit het ei en waren in vijf weken volwassen. De vlinders kwamen tusschen 26 Juni en 14 Juli uit de pop. In dien tijd ben ik met opzet weer naar Noordbroek gegaan om te trachten op smeer de soort te vangen, vooral met het oog op de variëteit. De bitter koude avonden in die dagen bederven alle goede kansen; ik ving bepaald niets op smeer, en dus ook geen *Craniophora Ligustri*.

Den 28 Juli 1898 vond ik tusschen Dronrijp en Francker een prachtig typisch ♀ tegen een boom zitten. Ik geloof dat uit de vlinders die in Juni uit de pop kwamen, nog wel in Augustus eene tweede generatie had kunnen voortkomen, waarvan de rupsen vóór den winter volwassen, zich nog verpopt hadden, terwijl van

de Juli-exemplaren ook de poppen zouden overwinteren. Maar ik ben van meening, dat de rupsen van zulk eene tweede generatie groote kans op ontijdigen ondergang hebben, evenals het door mij grootgebrachte broedsel in de vrije natuur geheel zou ten gronde gegaan zijn door de lange en koude Octobernachten.

Warga, 2 April 1899.